

O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA BANDLIK DARAJASI VA UNING O'ZGARISH TENDENSIYALARI

Tojiboyeva Farzona Shovkatovna

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti "Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalar" fakulteti "Statistika tarmoqlari va sohalari" ta'lim yo'nalishi 3-kurs talabasi

farzonatojiboyeva76@gmail.com

Shakirova Nigora Axralovna

Ilmiy rahbar

Annotatsiya: Ushbu tezisda O'zbekiston iqtisodiyotida bandlik darajasi va uning o'zgarish tendensiyalari tahlil qilingan. Ishda mamlakat mehnat bozorining hozirgi holati, aholining iqtisodiy faolligi, ish bilan bandlik darajasiga ta'sir etuvchi omillar hamda bandlik siyosatining ustuvor yo'nalishlari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida bandlikning tarmoq va hududlar kesimidagi o'zgarishlari, norasmiy bandlik muammosi va uning kamaytirish choralari tahlil etilgan. Tadqiqot davomida statistik ma'lumotlar, dinamik tahlil usullari hamda innovatsion rivojlanish omillarining ta'siri o'rganilgan. Tadqiqot natijalari O'zbekiston iqtisodiyotida barqaror bandlikni ta'minlash, yangi ish o'rinlarini yaratish va mehnat bozorini modernizatsiya qilishda amaliy ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: bandlik, mehnat bozori, iqtisodiy faollik, ishsizlik, statistika, tahlil.

O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi, avvalo, aholining bandlik darajasi va mehnat resurslaridan oqilona foydalanish bilan bevosita bog'liqdir. Bandlik – bu aholining iqtisodiy faol qismi ish bilan ta'minlanganligini ifodalovchi asosiy ko'rsatkich bo'lib, u ijtimoiy-iqtisodiy siyosatning samaradorligini belgilab beradi. So'nggi yillarda mamlakatda mehnat bozorini tartibga solish, yangi ish o'rinlarini yaratish va yoshlar bandligini oshirish borasida qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Shuningdek, mehnat bozoridagi strukturaviy o'zgarishlar va aholi sonining o'sishi bandlik dinamikasiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

Statistika agentligi ma'lumotlariga ko'ra, 2020–2024-yillar davomida O'zbekiston iqtisodiyotida bandlar soni bosqichma-bosqich ortib bormoqda. 2020-yilda iqtisodiy faol aholining bandlik darajasi 67,2 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2024-yil yakuniga kelib bu ko'rsatkich 69,4 foizgacha oshgan. Bu o'sish, avvalo, xizmatlar sohasi, sanoat va qishloq xo'jaligidagi yangi ish o'rinlarining paydo bo'lishi bilan izohlanadi. Raqamli iqtisodiyot, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish bo'yicha davlat dasturlari ham bandlik darajasiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

2023-yilda O'zbekiston mehnat bozorida 15 yoshdan yuqori aholining 69,1 foizi iqtisodiy faol deb e'tirof etilgan. Ularning 65,8 foizi band aholiga to'g'ri keladi. Bu degani, har uchinchi iqtisodiy faol shaxs xizmatlar yoki ishlab chiqarish sohasida faoliyat yuritmoqda. Bandlarning asosiy qismi Toshkent shahri, Farg'ona vodiysi va Samarqand viloyatlarida to'plangan bo'lib, bu hududlarda sanoat korxonalari va xizmat ko'rsatish tarmoqlarining yuqori darajada rivojlanishi bilan bog'liqdir.

Bandlikning hududlar bo'yicha notekis taqsimlanishi ham muhim muammo bo'lib qolmoqda. Ayrim chekka hududlarda, ayniqsa, Qoraqalpog'iston Respublikasi va Jizzax viloyatida ish o'rinlari yetarli emasligi sababli vaqtinchalik migratsiya holatlari ko'paymoqda. Shu sababli davlat tomonidan hududiy bandlik dasturlari ishlab chiqilib, mahalliy infratuzilmani rivojlantirishga e'tibor qaratilmoqda.

Raqamli texnologiyalar joriy etilishi ham bandlik strukturasini o'zgartirmoqda. Masalan, IT, marketing, dizayn va onlayn xizmatlar yo'nalishlarida yangi ish o'rinlari paydo bo'lmoqda. Bularning barchasi mehnat bozorining raqamli transformatsiyasini tezlashtirib, yoshlar uchun yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Shu bilan birga, malaka oshirish va kasbiy qayta tayyorlash tizimini takomillashtirish zarurati ham ortmoqda.

Xulosa: O'zbekiston iqtisodiyotida bandlik darajasi so'nggi yillarda ijobiy o'sish tendensiyasini namoyon etmoqda. Yangi ish o'rinlari yaratish, xususiy sektorni rivojlantirish va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash orqali mehnat bozoridagi faollik oshmoqda. Shu bilan birga, hududlararo tengsizlikni kamaytirish, yoshlar va ayollar bandligini oshirish hamda malaka darajasini ko'tarish bo'yicha tizimli chora-tadbirlarni davom ettirish muhimdir. Kelgusida bandlik ko'rsatkichlarini yanada yaxshilash uchun raqamli iqtisodiyotga moslashuv, ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish talab etiladi. Bu esa mamlakatning barqaror iqtisodiy o'sishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi rasmiy sayti — <https://stat.uz>
2. O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi — <https://mehnat.uz>
3. Jahon banki ma'lumotlari — <https://data.worldbank.org>
4. "O'zbekiston iqtisodiy axborotnomasi" jurnali, 2024-yil sonlari.
5. Innovatsion rivojlanish va ilmiy tadqiqotlar jurnali materiallari.